

TRAVMATİK BİR GEÇMİŞİN ETKİLERİNDEN DOĞAN ÖLÜ(!) DOĞA RESİMLERİ¹

Gülşah ÖZDEMİR^{1*+}

¹Dr. Öğretim Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Mimarlık Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Grafik Bölümü Öğretim Üyesi

*gulsahontu@gmail.com

+ORCID: 0000-0002-3768-9230

Öz- Çektiği sıra dışı fotoğrafları ile sanat dünyasının yaşayan en tuhaf fotoğrafçılarından biri olan Joel Peter Witkin ölüm, kut sallık, ahlak ve şehvet konularını kompozisyonlarının merkezine almaktadır. Sanatçının ürpertici tarzının, hayatı boyunca peşini bırakmayan travmatik denebilecek olaylar ile şekillendiği düşünülmektedir. Fotoğraf çekmeye küçük yaşlarda bir kitap yardımı ile kullanmayı öğrendiği bir fotoğraf makinesini satın alarak başlamış olan Witkin ileriki dönemlerde sanatçı olan erkek kardeşinin de desteği ile sanat dünyasına girmeyi başarmış bir sanatçıdır. Sanat hayatı boyunca ampüte, dışlanmış, anormal ya da ölmüş insanlar ile birçok ürkütücü seri oluşturmuş ve seyircisini her karede karanlık bir romantizmin derinliklerine çekmiştir. Sanatçı geleneksel baskı tekniğini kullanarak çektiği fotoğraflar üzerinde bir takım ağartma ve tonlama işlemleri yapmış, yer yer resimleri çizerek onlara eskiymiş gibi bir görünüm sağlamıştır. Sanatçının en ünlü serilerinden biri ölü doğa fotoğraflarıdır. Canlı nesnelerin ceset parçalarıyla yan yana getirilerek düzenlendiği fotoğraflar arasında en ilginç kompozisyonların bu ölü doğa serilerinden çıktığı düşünülmektedir. Bu çalışmada tarihsel yöntem tekniği kullanılmıştır. Sonuç olarak Joel Peter Witkin gibi sanatın sınırlarını zorlayan sıra dışı bir fotoğraf sanatçısının ölü doğa resimlerinde ölü beden parçalarını hangi şekillerde kullandığı ve bu çalışmaların alt yapısında ne tür psikolojik nedenler yatığı ortaya koyulmuştur

Anahtar Kelimeler- Ölü doğa, Ceset, Witkin, Sanat.

NATURE-MORTE(!) PICTURES BORN FROM THE EFFECTS OF A TRAUMATIC PAST

Abstract – Joel Peter Witkin, one of the most bizarre photographers in the art world with his extraordinary photographs, focuses on the subjects of death, holiness, morality and desire. The creepy style of the artist is thought to have been shaped by traumatic events that have been pursued throughout her life. He started taking pictures at an early age and learned to use the camera with a book and in the following years he was an artist who has managed to become a part of the art world with the support of her artist brother. Throughout his art life, he has created many frightening series with amputees, outsider, abnormal or dead people, and has drawn his audience into the depths of dark romance in every frame. The artist made some bleaching and toning processes on the photographs he took using the traditional printing technique, and sometimes gave them the appearance as if they were old. One of his most famous series is still life photographs. The most interesting compositions among the photographs in which living objects are brought together by corpse parts are thought to have come from these still life series. In this research, historical method technique was used. As a result, it is revealed that an unusual photographer Joel Peter Witkin who pushes the limits of art uses dead body parts in still life compositions and what kind of psychological reasons lie in the infrastructure of these studies.

Keywords – Still life, Corpse, Witkin, Art.

¹Bu çalışma 1. Uluslararası Güzel Sanatlar ve Eğitimi Sempozyumu, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 28-30 Nisan 2018, Witkin ve Ceset Parçaları İle Gelen Şiirsellik başlığında özet olarak sunulan metnin genişletilmiş halidir.

GİRİŞ

Fotoğrafın icadı tüm dünyada ses getirmiş, anı yakalamak ve sevdiklerinin görüntülerini saklamak adına halk tarafından çok talep gören bir buluş olmuştur. Tabii ki herkesin yakalamak istediği an benzer bir bakış açısında birleşmemiş olabilir. Joel Peter Witkin (Resim 1) fotoğrafın icadından bu yana çekilmiş en tuhaf fotoğraflar silsilesine farklı bir bakış açısı getirmiş bir sanatçıdır. Çalışmalarında dışlanmış ve ötekileştirilmiş olana karşı farklı bir ilgi hissedilir. Onun ölü doğa kompozisyonları ise postmortem fotoğrafçılık kadar ölüm içerikli ve dagerotip baskılar kadar nostaljiktir. Witkin'in dikkatle hazırlanmış hastalıklı, sapkın, erotik ve dini ele alan fotoğrafik resimleri vardır. Hemen hemen bütün çalışmalarında, bedensel ve zihinsel engelliler, cüceler, hermofroditler, kendine işkence edenler, şişmanlar, aşırı zayıflar, eksik uzuvları olanlar gibi toplum dışına itilmiş, dışlanmış ve tuhaf olan insanları kullanmaktadır. Witkin ayrıca çalışmalarında ölmüş insanları, beden parçalarını ve cenin cesetlerini sık kullanmıştır. Sanatçının travmalar ile dolu geçmişinden haberdar olmayan biri onu düpedüz sapıklık ile suçlayabilir elbette. Bu fotoğrafların sebebini ve sanatçının tavrını anlayabilmek için geçmiş yaşantısını incelemek gereklidir.

Resim 1: Joel Peter Witkin (1939), <http://selfportraiturex.com/> (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

2. PROBLEM

Yaşadığımız yüzyılın en tuhaf ölü doğa kompozisyonlarını hazırlayarak fotoğraflarını çeken sanatçı Joel Peter Witkin'in hayatının farklı dönemlerinde yaşadığı travmalar ve bunların sonucunda oluşan psikolojinin sanatçının tasarımlarına ve özellikle natüromortlarına yansımaları nasıldır?

3. AMAÇ

Çalışmanın amacı; günümüz sanatına adını yazmış bir fotoğrafçı olan Joel Peter Witkin'in yaşamı, tasarımları ve tasarımlarının ortaya çıkmasını sağlayan gelişmeleri tespit etmek ve oluşturduğu Ölü doğa fotoğraflarını incelemektir.

4. YÖNTEM

Araştırma verilerine nitel araştırma yaklaşımında tarihsel araştırma yöntemi ile literatür taraması yapılarak ulaşılmıştır. Tarihsel

araştırma yöntemi konu ile ilgili kaynakların ve yayınların incelenmesi sırasında kullanılan yöntemdir. "Her araştırma konu ve probleminin bir geçmişi vardır. Araştırmacı bunları incelemek zorundadır. Her araştırma yapan, tez hazırlayan kişi bu yöntemi kullanmaktadır" (Kaptan'dan akt. Şen, 2005, s. 347).

5. JOEL PETER WİTKİN

1939 yılının Eylül ayında Brooklyn'de dünyaya gelen Joel Peter Witkin sanat dünyasının yaşayan en sıra dışı fotoğraf sanatçılarından biri olarak anılmaktadır. Fotoğrafçılar tarafından pek tercih edilmeyen ve ölümlü ilgili temalar ya da dışlanmış konular üzerine çalışan Witkin genellikle grotesk ve ürkütücü sahnelerin kompozisyonlarını düzenleyen bir sanatçıdır. Sanatçının ürpertici tarzının, hayatı boyunca peşini bırakmayan travmatik denebilecek olaylar ile şekillendiği düşünülmektedir. Öncelikle çok küçük yaşlarda şahit olduğu feci bir trafik kazası, sanatçının erken yaşlarda hayatın karanlık tarafıyla yüz yüze geldiğinin göstergesidir. Witkin'e göre, kendisinin ölüme ait konulara olan saplantısının tetikleyicisi olan o kazayı sanatçı şöyle anlatmıştır: "Bir pazar günü, annem kardeşim ve ben evin merdivenlerinden aşağı iniyorduk. Kiliseye gidecektik. Binanın çıkışına doğru koridorda yürürken birden ağlama sesleriyle karışan yardım çığlıkları eşliğinde inanılmaz bir kazayı duyduk. Kaza, hepsinin içinde ailelerin bulunduğu üç aracın çarpışması sonucu gerçekleşmişti. O kargaşada bir şekilde annemin elini tutmayı bırakmıştım. Kaldırımda durduğum yerde, devrilmiş arabalardan birinden yuvarlanan bir şey gördüm. Yuvarlanarak gelip benim durduğum kaldırımda durdu. Küçük bir kızın başıydı. Yüzüne dokunmak için eğildim, onunla konuşmak istedim - ama daha ona dokunmadan birisi beni oradan uzaklaştırdı" (Doughty, 2012). Bu trajik olayın Witkin'in bilinçaltında derin bir iz bıraktığı düşünülmektedir. Sonrasında farklı dinlere mensup olan aile bireylerinin boşanma kararı alması karşısında sanatçının ikinci defa bir travma ile karşı karşıya gelmiş olabileceği söylenebilir. "Babası Ortodoks bir Yahudi, annesi ise bir Katolik olduğu için çoğu genç insandan daha çok kafası karışmıştır. Ailesi dini farklılıklar nedeniyle boşanmıştır. Annesiyle yaşamış fakat babasıyla da iletişimde kalmıştır. Ailenin her iki tarafında da, gerekliliklerin ötesinde çok az para vardır. Bu durum, Witkin'in fotoğraflarında bir yoksunluk ve güvensizlik duygusunun yankılandığını görmemizin nedenini kısmen açıklamaktadır" (Coke, 1985, s. 8). Yaşamın ilk yıllarında oldukça kafa karıştırıcı ve psikolojik olarak ciddi travmalar yaşatacak durumlarla karşı karşıya kalması bir çocuk için üstesinden gelinmesi zor süreçlerdir. Tabii ki tüm hikâyeye bununla kalmamıştır. "İkinci Dünya Savaşı'nın gölgesinde büyüyen Joel-Peter Witkin, o dönem yaşayan herkes gibi ve Yahudi olmasının getirdiği dolaylı bir algıda seçicilik ile Auschwitz Toplama Kampı'ndaki esirler üzerinde yapılan ölümcül deneylerin fotoğraflarına tanık olur. Toplumun neredeyse tamamı tarafından "kesinlikle estetik bulunmayan" ve insanlık dışı sayılan bu görüntüler Witkin'in estetik anlayışının oluşmasında en önemli kilometre taşlarından biri olmuştur" (Söyler, 2015). Saymakla bitmeyen hem dış hem de ailevi etmenler tarafından sanatçının kendi eylemleri dışında gelişen bir takım olaylar yüzünden Witkin'de gelişen kara romantizm kendiliğinden ortaya çıkmış gibidir.

Sıra dışı sanat tarzının altında bu trajik yaşanmışlıkların yattığını düşünen Witkin'in sanata olan ilgisi de yine sanatçının geçmişinde saklıdır. "Witkin'in sanat aşkı, annesinin onu ve ikiz kardeşi ressam Jerome Witkin'i müzelere götürdüğü New York'taki çocukluğuna kadar uzanmaktadır. 'Metropolitan görsel cennet gibi bir dünyaydı'" (Cascone, 2016). Sanat hayatına alaylı olarak başlayan Witkin ilk etapta herhangi bir sanat eğitimi almamıştır.

Fotoğraf sanatı üzerine yaptığı ilk çalışmalar kullanmayı kitaplardan öğrendikten sonra aldığı bir fotoğraf makinesi ile ikiz kardeşi Jerome için çektiği birkaç fotoğraftan ibarettir. Witkin, 16 yaşındayken, Jerome'un tavsiyesine uygun olarak, bazı fotoğraflarını göstermek üzere Modern Sanat Müzesi'ndeki fotoğraf bölümü başkanı Edward Steichen'den randevu almıştır. "Kurye olduğumu sandı!" diye hatırlamaktadır yanında 20 slayt getirmiş olan Witkin. "Dedim ki, hayır, fotoğrafçıyım ama işimde bir elçiymişim gibi hissediyorum. Bana güldü, bundan etkilendi ve kalıcı koleksiyon için resimlerimden birini seçti" (Cascone, 2016). Böylece ilk hatırı sayılır sanatsal girişimini gerçekleştiren Witkin, sanat yaşamının ileriki yıllarında ürkütücü bulunacak olan tarzına doğru adım adım ilerlemeye devam etmiştir. Yirmili yaşlarının ortasında Vietnam Savaşı'na katılmak zorunda kalan Witkin'in, hastalıklı denebilecek kompozisyonlarının temelini bu noktada attığı söylenebilir. "Witkin, Vietnam Savaşı sırasında orduya çağırılmıştır. Fotoğrafçılığa devam edebilmek için üç yıl boyunca çalışmış ve bir savaş fotoğrafçısı olmak üzere eğitime başlamıştır. İki yılını farklı savaş ve hava sahalarına atanıp yirmi eyalette ve Avrupa'da çalışarak geçirmiştir. Görevlerinden biri, ölüm biçimlerini belgelemektir; intiharlar ve manevralar sonucu gerçekleşen kazalarda ortaya çıkan ölümlerin fotoğraflarını çekmiştir" (Coke, 1985, s. 10). Sıradan bir insanın psikolojisinde ciddi bir hasar bırakacağı düşünülen bu tuhaf görev Witkin için baştan çıkarıcı bir etki yaratmış ve müthiş bir esin kaynağı olmuştur. "Vietnam'dan sonra, Witkin serbest meslek sahibi olarak kariyerine devam etmiş ve City Walls Inc.'in resmi fotoğrafçısı olmuştur. Daha sonra saygın bir üniversite olan Columbia Üniversitesi'nde heykel bölümü okumuş ve 1974'te mezun olmuştur. Ayrıca 1986'da New Mexico'nun Albuquerque Üniversitesi'nde yüksek lisansını tamamlamıştır" (Lark, 2016). Sanatçı, kendi tarzını oluştururken ötekileşmeye, tuhaf olana, ete, bedene ve çürümeye ait olan ne varsa dikkatini çekmiştir. Öyle ki çalışmalarında zaman ve mekân kavramının yok olduğu en karanlık kâbuslardaki tüyler ürperten sahneler ile yarışacak nitelikte kompozisyonlara yer vermektedir. Witkin'in çalışmaları, ölüm ve fiziksel deformasyon temasının çok ötesine uzanmaktadır. Modelleri ya çok güzeldir ya da oldukça deforme olmuştur ve Witkin, her bir modeli ürkütücülükten erotikliğe birçok temayı keşfetmek için çeşitli pozlar ve ayarlarda tasvir etmiştir (Lark, 2016). Sanatçı sanat hayatı boyunca ampüte, dışlanmış, anormal insanlar ile oluşturduğu çeşitli kompozisyon serileri, postmortem fotoğraf serileri, ceset parçaları ile oluşturduğu ölü doğa kompozisyonları gibi birçok ürkütücü seri oluşturmuş ve seyircisini her karede karanlık bir romantizmin derinliklerine çekmiştir. "Her şeyden önce, Witkin ahlak konularını çalışmaları merkezinde görmüştür. Edebiyat, Efsaneler, Rönesans ve Barok resimleri gibi zengin kaynaklardan resimler Witkin'in dikkatle hazırlanmış hastalıklı, sapkın, erotik ve dini ele alan fotoğrafik resimler yaratmasına neden olur. Hemen hemen bütün çalışmalarında, bu ahlaki sorunlar toplum dışına itilmiş, dışlanmış ve tuhaf olan insanlar tarafından gerçekleştirilmektedir" (MOCP, 2018). Fotoğraf tekniklerine gelince, Witkin'in resimleri kompozisyon ve ışık açısından ayrıntılı işlenmiş klasik dönem tablolarına benzemektedir. "Konu ne olursa olsun, çalışmaları çoğunlukla ayrıntılı bir hazırlık gerektirmektedir. Fotoğraflar onun hayal gücünü ifade eden çizimler ile başlamaktadır. Daha sonra el boyaması arka plan ile donatılmış bu eskizlere dayanarak yerleştirmeler yapmaktadır. Şahıslar çoğunlukla kostümler giymekte, saçları ve makyajları profesyonelce yapılmaktadır"(Cascone, 2016). Dagerrotip (gümüş levha üzerine çekim) ve ambrotip gibi eski fotoğraf çekim teknikleri Witkin'in tuhaf tarzını etkileyen diğer etmenler arasındadır. Sanatçı

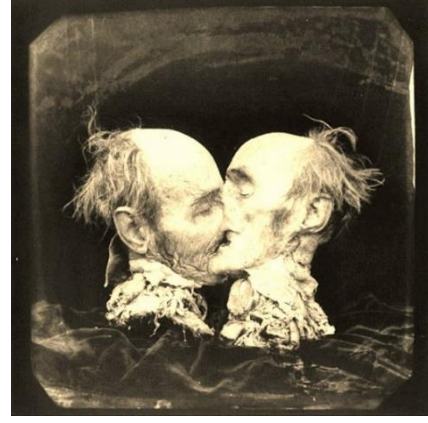
geleneksel baskı tekniğini kullanarak çektiği fotoğraflar üzerinde bir takım ağartma ve tonlama işlemleri yaparak, yer yer resimleri çizerek onlara eskiymiş gibi bir görünüm sağlamakta, Dagerrotip ya da ambrotip tekniği ile çekilmişçesine nostaljik bir hava katmaktadır.

Witkin'in çalışmaları çoğu zaman ölüme odaklanır ve **fotoğraflarında kullanacağı akla gelebilecek her türlü tuhaflığı barındıran modellere ulaşması çok zordur.** Bu tip insanlara ulaşabilmek için vermiş olduğu bir gazete ilanında şunlar yazmaktadır: "Cüceler, vücut bozuklukları olanlar, devler, kamburlar, transseksüeller, sakallı ve çok kılıklı kadınlar, kuyruklu, boynuzlu, kanatlı, dört memeli kadınlar, doğumdan dolayı sakat kalmışlar, kolu, bacağı, burnu, kulağı, memesi kopmuş herkes. Aşırı derecede büyük her türlü organı olan herkes. Her tarzda garip ve değişik görünümü olanlar. Ölümler, ölü doğmuş her türlü canlı biçimleri. Hermafroditler, perversion, İsa'nın bedeninin duruşundaki arızaları alan herkes. Aşağıdaki telefon ile temasa geçsin" (Nişancı, 2015). Witkin'in çalışmalarında ölmüş insanların, beden parçalarının ve cenin cesetlerinin görüntüleri de sık sık görülmekte, sanatçıya göre tüm bunlar imgelerin manevi ve geçici niteliğine katkıda bulunmaktadır. Sanatçı bu "kişileri seçmesinin nedenini toplumdaki atılmışı sevmek, bedeni hasar görmüşü sevmek, nefretle bakılanı sevmek diye adlandırmaktadır" (Ekici, 2010, s. 252). İzleyici üzerinde derin bir şok etkisi yaratan bu fotoğrafların çoğu hastalıklı ya da korkutucu niteliği yüzünden diğer fotoğrafçılar tarafından geniş çapta incelenmemiştir. "Witkin'in cesetlerini ve vücut parçalarını tasvir eden en kötü şöhretli fotoğrafları çoğunlukla Meksika'da üretilmiştir. Mexico City'deki bir hastane ile bir anlaşma yapan Witkin'e eserlerinde kullanmak üzere sokaklardan toplanan isimsiz, sahipsiz ceset ve vücut parçalarını toplamasına izin verilmiştir" (Doughty, 2012). Amerika'da bu tür girişimlere izin verilmemekte fakat Meksika'da ölümlerin kullanılmasyla ilgili kanunlar daha ılımlıdır. "Michael Sand ile bir röportajda, Joel-Peter Witkin, her biri Mexico City'deki bir morgda gerçekleşen model seçme ve fotoğraf çekme sürecinden bahsetmiştir... : 'Cesetler bulduklarında sedyeler yüzükoyun fırlatılıyorlar. Burunları kırılıyor. Kamyonlar, bir miktar şişmiş, üst üste uzanan aşağı yukarı altı kişiyle dolduruluyor. Hepsi boylu boyunca uzanıyorlar kimlikleri alınıyor, kıyafetleri çıkartılıyor ve kayıtları tutuluyor" (Olguin, 2012, s. 185). Sırf sahipsiz diye ölümlere bu şekilde davranılan bir bölgede ölü fotoğraflamaya izin verilmesine de şaşırılmamalıdır. Witkin kompozisyonlarını oluştururken sadece travmatik geçmişinden değil aynı zamanda sanatın geçmişinden de oldukça etkilenmiştir. "Joel-Peter Witkin'in karanlık hayal gücü ile yarattığı fotoğrafik resimleri Courbet'den Seurat'ya, Caravaggio'dan Dali'ye sanat tarihinin ünlü isimlerinden yaptığı alıntılardan beslenmektedir. Witkin, çalışmalarına, Etienne Jules Marey'nin On dokuzuncu Yüzyıl devininin çalışmaları gibi tanıdık görüntülerin parçalarını ekleyerek fotoğraf tarihine de göndermeler yapmaktadır" (MOCP, 2018). Bazen erotik, bazen psikopat, bazen de deha olduğu düşünülen sanatçı birçok eleştirmen tarafından çeşitli yorumlarla anılmıştır. "Witkin'in The Bone House (Kemik evi) adlı kitabında yaptığı incelemede, gazeteci Charles Mann, Witkin'in çok iyi biçimlendirilmiş tablovari çalışmasını "ahlaksız ve kutsal olanın arasında bir yerde" diyerek tanımlamaktadır. Witkin'in kadavra ve vücut parçalarının fotoğraflarını geçmiş ve şimdiki zaman ile yaşam ve ölüm arasındaki boşluğu birleştirmek için bir araç olarak tartışmaya devam etmektedir" (Kamys, 2010). Witkin'in eserlerinde bu ahlaki ve insanlık ötesi konular ölü bedenler ya da vücut parçaları tarafından temsil edilir. "Witkin, ölümlerin fotoğrafını çekerken, onların canlandırılma esasını bir kez daha harekete ve ifadeye getirerek, geçmişte normalde reddedeceğimiz şeyi alır ve onu canlandırır. Böylelikle, bu kadavraların meydana getirdiği şey, yeni bir hayattan başka bir şey değildir, yaşamak için bir başka şans

daha, daha da şaşırtıcısı, yaşamın ölümlerle komün edilmesi için bir şans” (Kamys, 2010). Karanlık romantizmine gün geçtikçe daha da şaşırtıcılık katan Witkin’in en ünlü serilerinden biri de ölü doğa fotoğraflarıdır. Bu serinin görsellerine bakan herkes bunları neden fotoğrafladığını düşünebilir elbette fakat Witkin çocukluğundan bu yana ölüm teması ile çok kez yüz yüze gelmiş bir sanatçı olarak yaşamının dışavurumunu en estetik haliyle sergileyen ender sanatçılardan biridir.

6. ÖLÜ(!)DOĞA

Witkin’in aşırı güzel ile aşırı tuhaf olana dair çektiği fotoğrafları dışında oluşturduğu natürmort kompozisyonları vardır. Canlı nesnelerin ceset parçalarıyla yan yana getirilerek düzenlendiği fotoğraflar arasında en ilginç kompozisyonların bu ölü doğa serilerinden çıktığını söylemek yalan olmaz. En iştah kabartıcı tazelikte meyveler arasına yerleştirilmiş cenin cesetleri veya kopmuş beden parçaları insanda tiksinti ve dehşet hislerini aynı anda yaratmaktadır. “Portreleri, çıplakları veya natürmortları, iki temel temaya dayanmaktadır: Arzu ve Kutsallık” (Biroleau, 2012). Hem şehvet hem de ölüm temasını aynı anda kullandığı kompozisyonlarda dehşet ve tiksinti duyguları da birlikte oluşmaktadır. Genellikle bu natürmortlarda sessiz bir terör hâkimdir. Kimi zaman taze meyveler, çiçekler ya da farklı nesneler ile iç içe paralellikler veya zıtlıklar ile yerleştirilmiş ceset parçalarından oluşan kompozisyonlar Witkin’in tarzıyla bütünleşmiş olan eskitme teknikleri ile tamamlanır. Witkin bu kompozisyonları öyle bir yerleştirmektedir ki seyirci üzerinde şok edici duygular uyandırmaktadır. Bu kompozisyonlarından en ünlüsü şüphesiz ki Öpücük (Resim 2) adlı kurgusudur. İlk bakışta kafası bedeninden ayrılmış iki yaşlı adamın birbirlerini dudaklarından öpmesi gibi algılanırken, iyice bakıldığında bu iki adamın birbirine çok benzediği algılanmaya başlar. Aslında durum bundan daha da tuhaftır. İki adam da aynıdır. Kopmuş kafa sagittal düzlemde ikiye ayrılmış ve her bir taraf birbirini öpen iki farklı kimliğe bürünmüştür. “Boyun bölgesindeki kurutulmuş bir cilt yığını, damarlar, kaslar ve darmadağın bir saç püskülünden daha fazla bir şey olmayan kafa derisi ile muntazam bir natürmort olarak düzenlenmiştir” (Cascone, 2016). İnsanın rüyalarına bile gelmeyecek kadar korkunç bir düşüncenin ürünü olan bu fotoğraf 1982 yılında New Meksiko’da kurgulanmış ve çekilmiştir. “Sergilendiğinde en çok tartışılan fotoğraflardan biri olan öpüşen iki insanın portresi, Witkin’in bir süre model bulmakta zorlanmasına yol açmıştır” (Ekici, 2010, s. 251). Bu hastalıklı denebilecek derecede sıra dışı bakış açısı sanatçının çalışmalarında büyük bir gerilim yaratmaktadır. “Ölüm ve yaşam, çirkinlik ve güzellik arasındaki bu gerilim, Witkin’in çalışmalarının belirgin bir özelliğidir” (Cascone, 2016). Hem korkunç hem de romantik olarak değerlendirilen ölümün öpücüğü şu anda Allan Chasanoff Fotoğraf Koleksiyonu’nun izniyle Houston Güzel Sanatlar Müzesi’nde sergilenmektedir.

Resim 2: Joel Peter Witkin, Öpücük, 1983, Mürekkepli Jelatin Gümüş Baskı, 37 x 37.4 cm, <https://www.rockwell-center.org/student-research/the-beauty-on-the-ugly-the-kiss-joel-peter-witkin/> (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

Bir diğer dikkat çekici ölü doğa tasviri Aynalı Natürmort (Resim 3) ise izleyicisini daha açık bir ürperticilik ile karşı karşıya getirmektedir. Gümüş baskı fotoğraf ta beyaz bir kaidenin üzerine yerleştirilmiş olan kopmuş bir ayak, üzerine saplanmış 6 adet çivi, canlıymış gibi duran ve ayağın hemen yanında duran siyah bir kelebek, bir demet kuşkonmaz, ayağın hemen arkasındaki belli belirsiz ayna ve arka plandaki çiçekli kumaş perdeden oluşan kompozisyon üzerine çizgisel müdahaleler yapılmıştır.

Resim 3: Joel Peter Witkin, Stil Life with Mirror, 2003, <http://www.orderofthegooddeath.com/after-joel-peter-witkin/> (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

Ayağın kopuk olması yeterince ürpertici değilmiş gibi üzerine çakılan büyük çiviler de ortamın kasvetini ve gerilimini arttırmaktadır. Böylesi karanlık bir kompozisyonda kenarda deste ile duran kuşkonmazlar bile suç ortaklığı ile yaftalanabilir. Genç şair Bethany Pope, Witkin’in bu karanlık eseri ile karşılaşmasının ardından bir şiir yazmıştır. Şiiri şöyledir:

“(Joel Peter Witkin’den sonra)

Bugün korkunç bir şey gördüm. Kesik bir ayak beş çelik çivinin gömüldüğü gümüşle kaplanmış bir cam parçasının ön tarafına yerleştirilmiş. Kan görmedim kopmuş bir ceset parçasıydı akacak hiçbir şey yoktu fakat yurtık pırtık kasları izleyebildim sonunda, kemiğin yüzeye çıktığı yeri, beyaz-gri, zayıf kaideden. Ve ben rahatsız oldum. Başlangıçta neredeyse bir çiçek aranjmanı gibi görünüyordu garip, katı çiçekleri olan toprak bir vazoda. Onun geçmişte bir insan olduğunu söyleyebilirdim...

Bethany Pope (Doughty, 2012).

Bir izleyici olarak fotoğraf hakkındaki duygularını şiirine taşıyan şair kompozisyonun ne kadar ürpertici olduğunu açıkça belirtmiştir.

Bakmamız gereken bir diğer kompozisyon yine kopmuş bir ayak ile oluşturulmuş Meksika (Resim 4) adlı ölü doğasıdır.

Resim 4: Joel Peter Witkin, Natürmort Meksika, 1984, Etherton Galerisi, <http://www.artnet.com/artists/joel-peter-witkin/still-life-mexico-ROKl2BDVYZTnAaVCe0czgA2> (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

Kompozisyonda siyah bir arka plan üzerine beyaz bir peçete ile oluşturulmuş kompozisyonda ölüm ve yaşamın keskin zıtlığı vurgulanmıştır. Kopmuş bir ayak ve ölü bir balığın temsil ettiği ölüm ve tüm canlılığı ve iştah kabartıcılığı ile sağlı sollu yerleştirilmiş taze meyveler yaşam temasına vurgu yapan bir kontrastlık içindedirler. “Pek çok ampütasyonda olduğu gibi, kopma noktası kendisine uygulanan şiddetin belirtileri ile işaretlenirken, ayak solgun güzelliğini korumaktadır: zayıflığını ele vererek katlanan cilt koyu lekeli ve hafif kırışmıştır. Vücutta doğal olmayan ama bilinçsiz korkulara bedensellik veren bitkisel bir maddeyle doldurulduğu anlaşılmadan önce bacağındaki açıklık ilk bakışta iç organların itici bir şekilde dışarı taşması gibi görünmektedir” (Schwenger, 2005, s. 159). Sade pürüzsüz bir görüntü ile karşılaştığımız eserde diğer kompozisyonlara oranla eskitme tekniği uygulanmamıştır. Kopmuş bacağın üzerindeki derin kesik ile balığın bedenindeki yıpranma tuhaf şekilde paralellik taşımaktadır.

Witkin çalışmalarında sadece kollar ve bacaklar kullanmamıştır. Birçok çalışmasında kesik başlar ya da başsız vücutlar da yer almaktadır. Başsız bir vücut ya da vücutsuz bir baş, ikisi de yaşamın imkânsızlığını vurgulamaktadır. “baş kesme, çoğunlukla insan bilincinin yuvası olarak kabul edilen yerin, insan vücudunda kimliğin bulunduğu ve aklın hüküm sürdüğü tek bölgenin ortadan kaldırılması olarak okunmalıdır. Sonuçta, başın kendisi zaten bir bileşimdir. “Ruhun pencereleri” olan gözleri ve bakışların kaynağını içermektedir” (Olguin, 2012, s. 187). 1990 yılında düzenlediği Ölü Adamın Kafası adlı kompozisyon (Resim 5) kopmuş başlı natürmortlarına en sade örneklerden biridir. Kompozisyonda kirli beyaz bir örtü ile oluşturulmuş arka plan, ortada başın merkezinde olduğu beyaz bir tabak ve bir cesedin başı yer almaktadır. Yine fotoğraf çekimi sonrasında fotoğrafın üzerinde eskitme işlemleri yapılmıştır. Aslında sanatçının birçok fotoğrafında kullandığı bu kesik başlar onun çocukluğunda yaşadığı travmatik bir olaya şahit oluşunu çağrıştırmaktadır. “Witkin, çeşitli durumlarda kafanın bedenden ayrılması konusundaki takıntısını kabul etmektedir... Witkin bu (kaza) deneyimini maskeler, kesik başlar, acı ve ölüm takıntısı ile ilişkilendirmiştir. Kesik bir kafanın hala bir yüzü bulunmakta, ama yüz artık konuşamamakta, sorgulandığı zaman cevap verememektedir.

Resim 5: Joel Peter Witkin, Ölü Adamın Kafası, 1990, http://www.artnet.com/artists/joel-peter-witkin/head-of-a-dead-man-mexico-7OUh4rdMhp1r5kEg4_JiMw2 (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

Kafasız bir beden ve bedensiz bir kafa, ölümden sonra insan vücudunun etkili bir şekilde bir nesneye dönüştüğü gerçeğini korkunç bir biçimde ortaya çıkarmaktadır” (Olguin, 2012, s. 190). Witkin genellikle fotoğraflarının çekimini yapmadan çok öncesinde çizimlerini yapmaktadır. Bu kompozisyonla ilgili de bir çizimi mevcuttur. “Çizim, fotoğrafta olduğu gibi sadece adamın kafasını değil, vücudunun geri kalan kısmını da kafanın yerleştirildiği tabağın bulunduğu tahta parçasının altına gizleyerek göstermektedir” (Olguin, 2012, s. 188). Fakat fotoğrafta sadece cesedin kafası görünmektedir. Yani ölü adamın kafasını koparmıştı aslında sadece koparılmışlık hissi yaratmak istemiştir. Bir diğer önemli örnek ise Aptalların Bayramı (Resim 6) adlı çalışmasıdır. Diğer kompozisyonlarına oranla çok daha karmaşık bir atmosferi olan fotoğrafın arka planı siyah yapılmıştır. Kompozisyonda en çok dikkat çeken nesnelere üzüm ve nar gibi taze meyveler, ölmüş bir ahtapot, insan cesetlerine ait parçalar ayrıca bir adet de bebek cesedinin bulunduğu bu kompozisyon diğerlerinden daha iç bulandırıcıdır. Witkin’in bu çalışması “pronkstilleven* adlı çok farklı bir natürmort tarzında oluşturmuştur” (Schwenger, 2005, s. 160).

Resim 6: Joel Peter Witkin, Aptalların Bayramı, 1990, Foto gravür, 28 x 34.2 cm, <http://www.orderofthegooddeath.com/after-joel-peter-witkin> (Erişim Tarihi: 04.11.2019)

Ayak, bacak ve ellerden oluşan kopuk ceset uzularının koştukları yerden dışarı taşan iç organlar ve kanlı kaslar, üzülmek ile tiksinek arasında kalman ve hayatı sorgulatacak cinsten görüntülerdir. “Peçetenin üzerinde görünen bacadaki kesikler bir an görünüp kaybolan nar taneleri gibi korkulu rüyalarımızın bir temsili olmuştur. İşte bu yarık, meyvenin doğal bölünme çizgisine karşı, gerçek bir nar şeklinde kesilmiş; taneler, bedenin iç kısmındaki

tanımlanamayan gerçek beden parçalarında olduğu gibi açıklık çağrışımı yapması sayesinde görünürmüştür” (Schwenger, 2005, s. 160). Ortada yer alan ve karnı boydan boya kesilip dikilmiş olan ölü bebeğin gözlerinin bantla kapatılması da kompozisyonda farklı bir merak konusu uyandırmaktadır.

Ampüteleri, ceset parçaları ve çıplakları ile fotoğraf sanatını sarsan Witkin bugün hala New Meksiko'daki Albuquerque'de yaşamakta ve insanları ürküten çalışmalarını gerçekleştirmeye devam etmektedir. Sanatçı burada “beş at, üç köpek, iki lama ve birkaç kedi ile bir çiftlikte yaşamaktadır. Sanatla ilgilenmediği zamanlarda bura ile meşgul olmaktadır” (Cascone, 2016). Witkin'in resimleri her ne kadar suç ve istismar içerikli olarak yaftalanmış ve kamuoyunu şok etmiş olsa da, sanatçı dünya çapında bir başarıya imza atmış ve çalışmaları sayısız uluslararası solo ve grup sergilerinde yer almıştır. İlk kişisel sergisini 80'lerin başında açtığından bu yana eserleri birçok büyük galeri ve müzelerin koleksiyonları tarafından temsil edilmektedir.

7. SONUÇ

Sonuç olarak Joel Peter Witkin gibi sanatın ahlaki sınırlarını zorlayan sıra dışı bir fotoğraf sanatçısı, çocukluğunda yaşamış olduğu ağır sarsıntılarının da etkisiyle kurduğu kompozisyonlarda korkutucu atmosferler yaratarak fotoğraf sanatına farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Sanatçı tuhaf ve dışlanmış olana kısaca duyulmak ve görülmek istenmeyene dair her türlü var oluşa kucak açmış ve bu durum ortaya çok etkileyici eserlerin çıkmasına sebep olmuştur. Genellikle izleyicisini ürperten çalışmalar üretse de insanlar üzerinde garip bir çekim yaratmayı başarmıştır. Özellikle ölü doğa resimlerinde ölü beden parçalarını şiirsel bir şekilde bir araya getirirken geçmiş ve şimdiki zaman ile yaşam ve ölüm arasındaki boşluğu birleştirmek için bir araç olarak kullanmakta, imgelerin manevi ve geçici niteliğine katkıda bulunmaktadır. Kompozisyonlarında kullandığı kopmuş beden parçaları, çocukken önüne yuvarlanan küçük kız çocuğu başının bir ikamesidir sanki. Travmaya sebep olan geçmişi sanatçı yaşadığı müddetçe ürettiği tüm kurgularında hayat bulmaya devam edecek gibi görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Biroleau, A. (Curator), (2012). "Joel-Peter Witkin. Heaven or Hell", Exhibition Catalogue, Bibliotheque Nationale de France, http://www.bnf.fr/documents/cp_witkin_en.pdf (Erişim Tarihi: 26.02.2019)
- Cascone, S (2016). "Photographer Joel-Peter Witkin Treats the Macabre and the Angelic With Equal Grace". <https://news.artnet.com/exhibitions/joel-peter-witkin-photography-792878> (Erişim Tarihi: 24.02.2019)
- Coke, V. D. (1985). *Joel-Peter Witkin Forty Photographs*, Published by San Francisco Museum Of Modern Art, San Francisco C.A.
- Doughty, C. (2012). "After Joel Peter Witkin", <http://www.orderofthegooddeath.com/after-joel-peter-witkin> (Erişim Tarihi: 24.02.2018)
- Ekici, F. D. (2010). "Dada'dan Günümüze Plastik Sanatlarda Anti-Estetik Form Olarak Beden", Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul.
- Kamys, J. (2010). "Take a Picture – It'll Last Longer!", <https://johnkamys.wordpress.com/2010/04/05/take-a-picture-itll-last-longer/> (Erişim Tarihi: 22.03.2018).
- Lark, J. (2016). "Joel Peter Witkin", <https://www.widewalls.ch/artist/joel-peter-witkin/> (Erişim Tarihi: 27 Nisan 2018).
- MOCP (Museum Of Contemporary Photography). Witkin, Joel-Peter, <http://www.mocp.org/detail.php?type=related&kv=7876&t=people> (Erişim Tarihi: 14.03.2018).
- Nişancı, A. (2015). "Joel Peter Witkin: The Dehşetengiz Fotoğraf Sanatçısı", <http://listelist.com/joel-peter-witkin-kimdir/> (Erişim Tarihi: 12.01.2018).
- Olguin, S. (2012). "Beyond Horror: Taking Pictures of Dead in Mexico", Revista Sans Soleil - Estudios de la Imagen, 4, 182-195.
- Schwenger, P. (2005). *The Tears of Things: Melancholy and Physical Objects*, University of Minnesota Press, ABD.
- Söyler, M. (2015). "Las Meninas ve Joel-Peter Witkin: 20. Yüzyıldan 17. Yüzyıla Sürreal Dokunuş". <https://hiyarsizcacik.wordpress.com/2015/12/19/las-meninas-ve-joel-peter-witkin-20-yuzyildan-17-yuzyila-surreal-dokunuş/> (Erişim Tarihi: 12.04.2019)
- Şen, Ü. S. (2005). "Sanat Eğitiminde Bilimsel Araştırma Yöntemlerinin Kullanılması", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 5(1), 343-360.

EXTENDED ABSTRACT

Joel Peter Witkin, one of the strangest living photographers of the art world with his extraordinary photographs, was born in Brooklyn in September 1939. Witkin is an artist who is not preferred by photographers and works on themes about death or subjects that are ignored, and often arranges compositions of grotesque and frightening scenes. He places death, holiness and lust at the center of his compositions in his photographs. A different interest is felt towards people who are excluded and to be otherize in their work. His nature-morte (still life) compositions are as frightening as postmortem photography, known as memento mori photography and it is as nostalgic as the dagertype prints, one of the oldest printing forms of photography. In almost all of his works, he took photographs of people who are excluded from society and weird, such as the physically and mentally disabled, dwarfs, hermaphrodites, self-torturers, the fat, the extremely weak, and those with missing limbs. Witkin also frequently used dead people, body parts and fetal corpses in his studies. It is thought that the artist's creepy style was shaped by the tragic events that happened to him throughout his life. In order to understand the reason for the emergence of these photographs and to understand the artistic attitude of the artist, it is necessary to examine his past life. First of all, a catastrophic traffic accident he witnessed at a very young age is proof that the artist met the dark side of life at an early age. In this accident, three vehicles collided and the artist came face to face with severed body parts. It is thought that this event left a deep trace in Witkin's subconscious. Afterwards, it can be said that the artist may have faced a tragedy for the second time when family members of different religions decided to divorce. In addition, the divorce of his parents and economic problems suggest that there is a sense of deprivation and insecurity in the photographs of the artist. Witkin, who started his art life self-trained, did not receive any art education in the first place. He started taking pictures at an early age and learned to use the camera with a book and in the following years he was an artist who has managed to become a part of the art world with the support of her artist brother. It can be said that Witkin, who had to participate in the Vietnam War in her mid-twenties, this experience underlies the compositions. During the war, he took war photography and documented the forms of death in order not to depart from his art. This strange task, thought to cause serious damage to the psychology of an ordinary person, had a seductive effect for Witkin and was a tremendous source of inspiration. In his later years, he graduated from the department of sculpture at Columbia University, a prestigious university, and received his master's degree from Albuquerque University in New Mexico. Throughout his artistic life, the artist has created many creepy series such as various composition series with amputee, excluded, abnormal people, and postmortem photo series, and dead nature compositions created with body parts and have drawn his audience into the depths of dark romance in every frame. First of all, Witkin has placed moral issues at the center of his work. Rich sources such as Literature, Legends, Renaissance paintings and Baroque paintings inspired Witkin. In addition, the artist's photographic paintings are fed by quotations from famous names in art history from Courbet to Seurat, from Caravaggio to Dali. When it comes to photography techniques, Witkin's paintings are resembled to classical period paintings elaborated in terms of composition and light. The artist made some bleaching and toning processes on the photographs he took using the traditional printing technique and gave them the old look by scratching the photographs. After making a detailed preliminary preparation full of drawings for each work, the artist professionally edited every detail from the models' costumes to their hair and make-up, and placed them in hand-painted background. One of the artist's most famous series is still life (nature morte) photographs. It is thought that the most interesting compositions among the photographs in which living objects are arranged juxtaposed with corpse parts come from these still life series. The most famous work of the artist among his still life is undoubtedly *The Kiss*. Another remarkable still life work, *Still Life with Mirror*, is more terrifying to the viewer. In addition to these, *Still Life Mexico*, *The Head of the Dying Man*, and *the Feast of the Fools* are some of the most notable photographs of the artist. Although Witkin's paintings have been labeled as criminal and abusive and shocked the public, the artist has achieved worldwide success and his work has been featured in numerous international solo and group exhibitions. In this study, the necessary data were obtained by using Document Analysis method among the data collection in qualitative methods. As a result, it is emphasized on the way an extraordinary photographer, like Joel Peter Witkin, pushes the boundaries of art, using dead body parts in dead nature paintings and the effect of tragic events that happened throughout the artist's life in these works.

Key Words: Still life, Corpse, Witkin, Art.

* Pronkstilleven, 1600'lü yıllarda Hollanda'da uygulanan çok aşırı süslü, görkemli, gösterişli bir şekilde düzenlenen natürmort geleneğidir.